

DOI 10.24425/119674

MAŁGORZATA LASKOWSKA

Franciszek Mickiewicz, *Teologiczna etyka Świętego Pawła*, Częstochowa: Edycja Świętego Pawła 2017, ss. 400.

Ks. prof. Franciszek Mickiewicz, pallotyn, znany jest przede wszystkim z publikacji z zakresu takich obszarów naukowych, jak: teologia Ewangelii synoptycznych, soteriologia św. Pawła, biblijna teologia apostołstwa. W ostatnim jednak czasie dał się poznać jako dogłębny analityk etyki św. Pawła. Przypisanie św. Pawłowi miana autora czy syntetyka zasad moralności chrześcijańskiej może niektórych dziwić, jednakże – jak zaznacza Autor – „ważna lektura jego listów, zwłaszcza Listu do Rzymian, Listu do Galatów czy też Pierwszego Listu do Koryntian, pozwala poznać, że wszystkie jego rozważania teologiczne prowadzą do ukazania ważnych elementów moralności chrześcijańskiej” (s. 13). Swej nauki św. Paweł – jak pisze ks. prof. Mickiewicz – nie określa słowem *ta ēthika*, niemniej jednak nawiązuje ona do zobowiązań moralnych, które powinien wypełniać wierzący w Chrystusa.

Najnowsza książka ks. prof. Franciszka Mickiewicza składa się ze wstępu, dziesięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz indeksu autorów. W rozdziale pierwszym Autor przedstawił nauczanie etyczne św. Pawła na tle kultury greckiej i rzymskiej. Ukazane tu pouczenia natury moralnej św. Pawła zostały umiejscowione w ówczesnym kontekście społeczno-kulturowym, co znacznie ułatwia ich zrozumienie. Ks. prof. Mickiewicz zwrócił tu szczególną uwagę na wpływ religii i prawa państwowego na moralność ludności greckiej i rzymskiej oraz nauczanie etyczne szkoły stoickiej i szkoły epikurejskiej. Przedstawił także elementy filozofii greckiej i rzymskiej w nauczaniu etycznym św. Pawła, a także obrazy i porównania z dziedziny sportowej i wojskowej, charakterystyczne dla starożytności i obecne w nauce Apostoła Narodów.

Rozdział drugi Autor poświęcił tematyce grzechu w nauczaniu św. Pawła, zwracając przede wszystkim uwagę na jego naturę i skutki, również na jego ówczesną powszechność, której obrazem była m.in. demoralizacja pogan i niewierność Żydów wobec Prawa. Odnosił się także do genezy grzechu w ujęciu św. Pawła (Rz 5,12-14) oraz do kondycji i sytuacji moralnej człowieka w kontekście „panowania grzechu w człowieku” (Rz 7,14-23). W rozdziale trzecim ks. prof. Mickiewicz przedstawił kwestię prawa naturalnego i źródeł jego poznania, nawiązując do nauki św. Pawła. Tu szczególnie ukazał rolę prawa naturalnego według Rz 2,14, zagadnienie serca jako źródła poznania prawa naturalnego, a także sumienia oraz rolę prawa wypisanego w sercu i sumieniu w dniu sądu Bożego. Kolejny rozdział Autor poświęcił Prawu Mojżeszowemu i jego roli w historii zbawienia, ukazując je – w świetle nauczania św. Pawła – jako święte, sprawiedliwe i dobre

(w nawiązaniu do Rz 7,12), drogę do poznania grzechu, a także jako wychowawcę według Ga 3,22-4,3. Opisał tu także kwestię Prawa w kontekście usprawiedliwienia, Prawo jako źródło przekleństwa (Ga 3, 10-12), cel i pochodzenie Prawa w świetle Ga 3,19-21.

W rozdziale piątym ks. prof. Mickiewicz opisał etyczne aspekty nauki św. Pawła o usprawiedliwieniu, podejmując tu m.in. takie kwestie, jak: sprawiedliwość Bożą i usprawiedliwienie, Jezus Chrystus jako jedyny Wybawiciel człowieka grzesznego oraz duchowe owoce zbawczego dzieła Chrystusa. Rozdział szósty Autor poświęcił zagadnieniu nowego Prawa rozpoznanego w Chrystusie i Jego nauce, opisując Chrystusa jako *telos* Prawa (Rz 10,4), Prawo Chrystusa (w nawiązaniu do Ga 6,2), a także miłość jako ideał i fundament moralności chrześcijańskiej. W rozdziale kolejnym ks. prof. Mickiewicz odniósł się do etyki życia małżeńskiego i rodzinnego, w pierwszej kolejności ukazując znaczenie i godność małżeństwa (w kontekście: 1 Kor 7,1-9 oraz Ef 5,21-33) i następnie zagadnienie nierozzerwalności małżeństwa, a także temat relacji w rodzinie (między małżonkami i rodzicami a dziećmi).

W rozdziale ósmym Autor przedstawił wybrane zagadnienia z etyki społecznej u św. Pawła. Tu m.in. zwrócił uwagę na: stosunek chrześcijanina do władzy państwowej, kwestię pracy, własności prywatnej oraz gościnności i jej roli w ewangelizacyjnym dziele apostołów. Rozdział dziewiąty zawiera opis wskazań moralnych dotyczących osób służących według św. Pawła. Ks. prof. Mickiewicz odniósł się tu głównie do takich kwestii, jak: bezżenność ze względu na królestwo niebieskie oraz wymagania stawiane przełożonym Kościołów lokalnych. W rozdziale ostatnim ks. prof. Mickiewicz przedstawił teologiczne motywacje i uzasadnienia w etycznym nauczaniu św. Pawła. Te motywacje etyczne u św. Pawła są różne, niemniej jednak Autor, dokonując dogłębnej analizy i syntezy, wychodzi od zagadnienia woli Bożej, będącej – jak zaznacza – „u podstaw wszystkich motywacji etycznych” (s. 312), przechodząc następnie do motywacji o charakterze chrystologiczno-soteriologicznym, sakramentalnym, pneumonologicznym i eschatologicznym.

Podsumowując, można wskazać kilka istotnych wniosków na temat publikacji ks. prof. Franciszka Mickiewicza. Książka ta niewątpliwie stanowi rzetelne i angażujące czytelnika studium problematyki etycznej w nauczaniu św. Pawła, dzięki któremu jeszcze dogłębniej poznamy tego wielkiego teologa, jednego z pierwszych teoretyków chrześcijaństwa. Autorowi udało się w pełni ukazać Apostoła Narodów jako tego, który wiernie swoim nauczaniem oddał i usystematyzował reguły moralności chrześcijańskiej pochodzące z Ewangelii Chrystusa. Pewne jednakże kwestie związane z problematyką etyczną w nauczaniu św. Pawła zostały omówione bardzo ogólnie lub pominięte, np. zasady życia chrześcijańskiego, nawiązujące do moralności człowieka w Kol 3,1-17. Dużym ubogaceniem książki byłoby też zamieszczenie opisu na temat metodologii zastosowanej w przeprowadzonych badaniach (m.in. metody, etapy badawcze, trudności w badaniach). Pomimo jednakże tego, książka

---

ta stanowi cenną pomoc dla zajmujących się teologią moralną, etyką teologiczną, teologią biblijną, ale również komunikacją religijną (czasów starożytnych i współczesnych). Jest ona również ważną lekturą dla tych, którzy chcą bardziej poznać i lepiej zrozumieć św. Pawła – jego styl pisania i nauczania, a przede wszystkim jego styl komunikowania o tematach związanych z moralnością chrześcijańską. Dodatkowym walorem tej lektury jest piękna polszczyzna, komunikatywny pisarski styl naukowy, ogromna precyzja naukowa i dojrzały warsztat badawczy. Cenną pomocą dla zainteresowanych nauką św. Pawła jest również bogata bibliografia przygotowana przez Autora.